

**Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin
Tədris Mərkəzi**

“Dövlət vergi orqanlarında uçot işlərinin təşkili” proqramı üzrə

İxtisasartırma-kursu

“Azərbaycan Respublikasının ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi
və tətbiqi” mövzusu üzrə

MÜHAZİRƏ MATERIALI

Dinləyicilər	orta və kiçik menecerlər (mütəxəssislər);
Təhsilalma forması	əyani;
Tədris müddəti	1/2 saat;
Müəllif	Yadigarov Fariz Məhəmməd oğlu, baş müəllim.

Tədrisin məqsədi - Azərbaycan Respublikasının ərazisində POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları, POS-terminalların quraşdırılması, qeydiyyatı və qeydiyyatdan çıxarılması ilə bağlı məsələlərin dinləyicilərə çatdırılmasıdır.

Mündəricat

1. Ümumi müddəalar.....	3
2. POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları.....	3
3. Quraşdırılacaq POS-terminallar üçün ümumi tələblər.....	3
4. POS-terminalın quraşdırılması.....	4
5. POS-terminaldan istifadə edilməsi.....	6
6. POS-terminalın qeydiyyatdan çıxarılması.....	7
Nəzarət sualları.....	8
Ədəbiyyat.....	9

1. Ümumi müddəalar

Ticarət, məişət və digər xidmətlərin göstərilməsi zamanı müştərilərlə hesablaşmaların aparılması, vergilərin və dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərə (işlərə) görə dövlət rüsumlarının və haqlarının ödənilməsi üçün təsərrüfat subyektlərində POS-terminalların quraşdırılması, qeydiyyatı, istifadəsi və tətbiqi ilə bağlı digər münasibətlər Nazirlər Kabinetinin 4 oktyabr 2012-ci il tarixli 219 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi Qaydaları" ilə tənzimlənir. Qaydalar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il 30 sentyabr tarixli 205-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında» 2011-ci il 24 noyabr tarixli 536 nömrəli Fərmanının 1.4-cü bəndinə əsasən və «Azərbaycan Respublikasında ödəniş sistemlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında» 2005-ci il 22 noyabr tarixli 1114 nömrəli Sərəncamının 1.2.1-ci yarım bəndinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

2. POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 4 oktyabr tarixli 219 nömrəli qərarı ilə POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları təsdiq edilmişdir.

Həmin Qərara əsasən aşağıdakı obyektlərdə POS-terminallar quraşdırılmalıdır:

- dövryyəsiindən və ərazisindən asılı olmayaraq Əlavə Dəyər Vergisi (ƏDV) ödəyicilərinin bütün təsərrüfat subyektləri (obyektləri) (vergi ödəyicisinin ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyata alındığı tarixdən);

- dövryyəsiindən və ərazisindən asılı olmayaraq avtomobil və mebel satışı üzrə ixtisaslaşmış müəssisələr, idman və sağlamlıq kompleksləri, səhiyyə obyektləri, istirahət və əyləncə obyektləri, mehmanxanalar, şadlıq evləri, yanacaq doldurma məntəqələri, hava, su, dəmiryol və avtomobil nəqliyyatı vasitələri ilə sərnəşindəşimada biletlərin satışını həyata keçirən satış məntəqələri və turizm şirkətləri (təsərrüfat subyektinin (obyektinin) qeydiyyatı alındığı tarixdən);

- rüb üzrə orta aylıq dövryyəsi 2000 (iki min) manatdan artıq olan vergi ödəyicilərinin bütün təsərrüfat subyektləri (obyektləri) (ərazilər üzrə POS-terminalların mərhələlərlə tətbiq edilməsi cədvəlinə uyğun olaraq);

- hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara məxsus minik avtomobili ilə (taksi) sərnəşin daşınmasını həyata keçirən nəqliyyat vasitələri (ərazilər üzrə POS-terminalların mərhələlərlə tətbiq edilməsi cədvəlinə uyğun olaraq);

- vergilərin və göstərilən xidmətlərə (işlərə) görə dövlət rüsumlarının və haqlarının ödənişini qəbul edən dövlət orqanları (ərazilər üzrə POS-terminalların mərhələlərlə tətbiq edilməsi cədvəlinə uyğun olaraq).

3. Quraşdırılacaq POS-terminallar üçün ümumi tələblər

POS-terminal (*ing. Point Of Sale*) kart vasitəsilə malların, iş və xidmətlərin dəyərini ödənilməsi, valyuta mübadiləsi əməliyyatlarının aparılması, habelə nağd pul vəsaitinin alınması üçün nəzərdə tutulmuş avadanlıqdır.

Təsərrüfat subyektlərində quraşdırılan və istifadə edilən POS-terminallar aşağıdakı

texniki tələblərə cavab verməlidir:

▪ POS-terminal beynəlxalq ödəniş kartlarının qəbulu üçün müvafiq sertifikatla malik olmalıdır;

Ödəniş kartı dedikdə, nağdsız ödənişlərin aparılması və nağd pul vəsaitinin əldə edilməsi üçün istifadə edilən ödəniş aləti başa düşülür. İstifadə məqyasına görə beynəlxalq və lokal ödəniş kartları fərqləndirilir.

Beynəlxalq ödəniş kartları beynəlxalq kart təşkilatlarının (Visa, MasterCard və s.) loqotipini daşıyan, ölkə daxilində və ölkədən kənar əməliyyatların aparılması üçün istifadə olunan kartlardır.

Lokal ödəniş kartları isə yalnız konkret ölkədə fəaliyyət göstərən banklar tərəfindən və yalnız ölkə ərazisində istifadə üçün emissiya edilmiş kartlardır.

▪ POS-terminal məlumat daşıyıcısı həm maqnit lent, həm də inteqral sxem (mikroprosessor) olan kartlar vasitəsilə əməliyyatların həyata keçirilməsi imkanına malik olmalıdır;

▪ POS-terminalda kartlar vasitəsilə PİN kodun daxil edilməsi tələb olunan əməliyyatların aparılması üçün nəzərdə tutulmuş klaviatura (POS-terminalın inteqrə edilmiş və yaxud POS-terminalla əlaqəsi olan ayrı avadanlıq kimi) olmalıdır;

▪ POS-terminalın texniki parametrləri bank ekvayer və ya xidmət mərkəzi tərəfindən dəstəklənmə imkanlarına malik olmalıdır.

Bank ekvayer - sifarişçi ilə bağlanmış müqavilə əsasında POS-terminalın quraşdırılmasını və POS-terminal vasitəsilə aparılan əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsini təmin edən bank ya poçt-maliyyə xidmətlərinin həyata keçirilməsi üçün lisenziyaya malik olan hüquqi şəxsdir.

Xidmət mərkəzi - qanunvericiliyə uyğun olaraq POS-terminallar üzrə prosessinq fəaliyyətini həyata keçirmək hüququ olan şəxsdir.

POS-terminalın qoşulması və ona xidmət göstərilməsi xidmət mərkəzi tərəfindən həyata keçirilir. Bunun üçün Bank ekvayer və Xidmət mərkəzi arasında müvafiq müqavilə bağlanır.

4. POS-terminalın quraşdırılması

Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi qanunvericiliyə müvafiq olaraq POS-terminalların quraşdırılması tələb olunan sifarişçiyə (POS-terminal sifarişçisi - qanunvericiliyə uyğun olaraq POS-terminal quraşdırılmalı olan hüquqi və ya fiziki şəxs, habelə dövlət orqanıdır) məxsus bütün təsərrüfat subyektlərində POS-terminalların quraşdırılması üçün **bildiriş** göndərir.

Sifarişçi bildirişi aldıqdan sonra 10 (on) iş günü müddətində POS-terminalın quraşdırılması üçün bank ekvayerə müraciət etməlidir.

Sifarişçi POS-terminalın quraşdırılması üçün müraciət ərizəsi ilə birlikdə aşağıdakı sənədləri bank ekvayerə təqdim etməlidir:

- ✓ **vergi ödəyicisinin və ya dövlət orqanının qanuni təmsilçisinin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin surəti;**
- ✓ **sifarişçinin vergi uçotuna alınması haqqında şəhadətnamənin surəti;**
- ✓ **təsərrüfat subyektinin vergi uçotunu təsdiq edən sənədin surəti.**

Bank ekvayer sifarişçinin müraciətinə yuxarıda göstərilmiş sənədlər təqdim edildikdən sonra 3 (üç) iş günü müddətində baxır. Eyni zamanda bank ekvayer bu müddətdə POS-terminalın quraşdırılması üçün texniki imkanların yoxlanılması məqsədi ilə təsərrüfat subyektinə yerində baxış həyata keçirə bilər.

Sifarişçinin müraciətinə müsbət baxıldıqda və

müqavilə şərtləri üzrə razılıq əldə edildikdə, tərəflər arasında müqavilə bağlanılır və 20 (iyirmi) iş günü müddətində sifarişçinin müqavilədə nəzərdə tutulmuş təsərrüfat subyektlərində POS-terminal quraşdırılır. Bank ekvayer POS-terminal quraşdırıldıqdan sonrakı ilk iş günü bu barədə elektron və ya kağız daşıyıcısında POS-terminalın qeydiyyatı üçün Vergilər Nazirliyinə müraciət göndərir.

Bank ekvayerlə sifarişçi arasında bağlanmış müqavilədə aşağıdakı müddəalar əks olunmalıdır:

- tərəflərin kartların qəbulu və xidmət olunması üzrə hüquq və vəzifələri;
- bank ekvayerlə sifarişçi arasında hesablaşmaların aparılması qaydası və müddəti;
- kart vasitəsilə mal, iş və xidmətlərin dəyərinin ödənilməsi zamanı sifarişçinin əlavə haqq təyin etməmək öhdəliyi;
- sifarişçi tərəfindən bank ekvayerə ödəniləcək xidmət haqqı və onun ödənilməsi qaydası;
- təsərrüfat subyekt tərəfindən kartların ödənişə qəbulu zamanı zəruri olan təhlükəsizlik tədbirləri;
- bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq, sifarişçi tərəfindən kartların ödənişə qəbul edilməsindən mümkün imtina halları;
- nəzərdə tutulmuş təhlükəsizlik tədbirlərinin və digər şərtlərin pozulması halında tərəflərin məsuliyyəti;
- kart vasitəsilə aparılmış əməliyyata görə ödənişin geri qaytarılması zamanı müştəri ilə müvafiq hesablaşmanın aparılması qaydası və müddəti;
- POS-terminal sıradan çıxdıqda, onun təmiri və ya əvəz edilməsi müddəti, həmçinin nasazlıqların aradan qaldırılması üzrə tərəflərin öhdəlikləri;
- müqavilənin dəyişdirilməsi və ləğv edilməsi qaydası;
- mübahisələrin həlli qaydası.

Həmçinin yuxarıda göstərilən tələblər nəzərə alınmaqla bank ekvayer, sifarişçi və xidmət mərkəzi arasında üçtərəfli müqavilə də bağlanıla bilər.

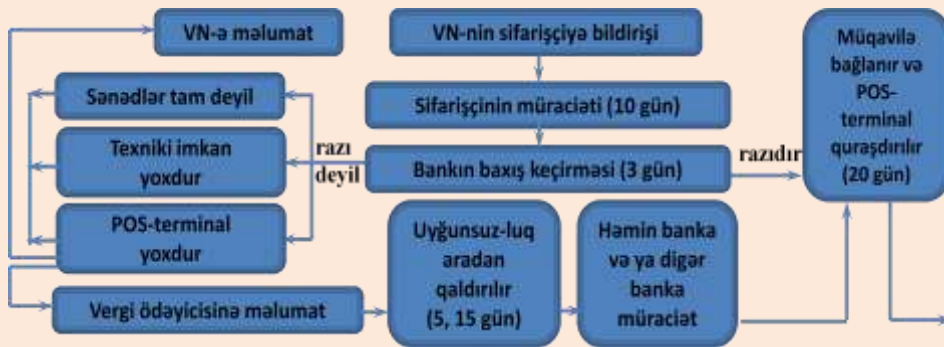
Vergilər Nazirliyi 2 (iki) iş günü müddətində bank ekvayerin təqdim etdiyi məlumatlar əsasında POS-terminala qeydiyyat nömrəsi verir və müvafiq məlumatları elektron və ya kağız daşıyıcısında bank ekvayerə göndərir.

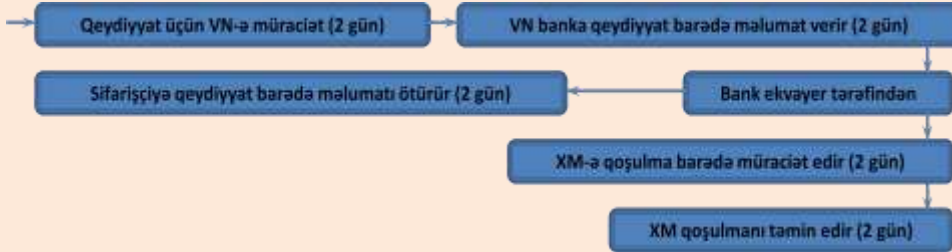
Bank ekvayer isə öz növbəsində Vergilər Nazirliyindən aldığı məlumatlar əsasında tərtib etdiyi POS-terminalın qeydiyyat nömrəsi haqqında məlumatı 2 (iki) iş günü müddətində sifarişçiyə göndərir.

Eyni zamanda 2 (iki) iş günü müddətində POS-terminalın qoşulması xidmət göstərməsi üçün xidmət mərkəzinə müvafiq qaydada sifariş göndərir. Xidmət mərkəzi həmin sifariş əsasında 2 (iki) iş günü müddətində POS-terminalın qoşulmasını təmin edir.

Отформатировано: Шрифт: (по умолчанию) Arial, 12 пт, не полужирный, не курсив

Qeyd: Sxemdə göstərilən müddətlər iş günləri kimi başa düşülməlidir

Отформатировано: Шрифт: Times New Roman, 12 пт, Цвет шрифта: Лиловый

POS-terminalla aparılan əməliyyatlar üzrə hesablaşmalar sifarişçinin bank ekvayerdəki hesabı vasitəsilə həyata keçirilir.

Bank ekvayer sifarişçiyə POS-terminalın quraşdırılmasından aşağıdakı hallarda imtina edir:

- POS-terminalın quraşdırılması üçün müraciət ərizəsinə əlavə edilməli sənədlər tam və düzgün təqdim edilmədikdə;
- bank ekvayerin təsərrüfat subyektində quraşdırmaq üçün POS-terminalı olmadıqda;
- texniki səbəblərdən POS-terminalın quraşdırılması mümkün olmadıqda.

Bank ekvayer sifarişçiyə POS-terminalın quraşdırılmasından bu hallarda imtina etdikdə, **3** iş günü müddətində imtinanın səbəbləri qeyd edilməklə, elektron və ya kağız daşıyıcısında Vergilər Nazirliyinə və sifarişçiyə məlumat göndərir.

Sifarişçi bank ekvayerdən imtina haqqında məlumat aldıqdan sonra 5 (beş) iş günü müddətində imtinaya səbəb olan uyğunsuzluqları aradan qaldırmaqla, (texniki səbəblərdən POS-terminalın quraşdırılması mümkün olmadığı halda 15 (on beş) gün müddətində) yenidən həmin banka və ya POS-terminalın quraşdırılması üçün digər bank ekvayerə müraciət edir.

5. POS-terminaldan istifadə edilməsi

POS-terminal quraşdırmış təsərrüfat subyektini ödənişə qəbul edilən kart təşkilatının müvafiq loqotipini kart sahibinin rahat görə biləcəyi yerdə yerləşdirir.

Əməliyyatçı (*təsərrüfat subyektinin POS-terminaldan istifadə etməyə səlahiyyəti olan əməkdaşı*) kartlar vasitəsilə ödənişin qəbul edilməsi zamanı kart istifadəçisinə özündə aşağıdakı məcburi rekvizitləri əks etdirən qəbzin verilməsini təmin edir:

- bank ekvayerin adı;
- sifarişçinin adı və VÖEN-i;
- qəbz nömrəsi;
- əməliyyatın tarixi (gün, ay, il) və vaxtı (saat, dəqiqə);
- xidmət mərkəzinin adı;
- POS-terminalın kodu;
- ödənişin məbləği;
- kartın təhlükəsizlik tələbləri çərçivəsində icazə verilən rekvizitləri;
- avtorizasiya kodu.

İş gününün sonunda əməliyyatçı bank ekvayerlə sifarişçi arasında bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq xidmət mərkəzinə (və ya ekvayer banka) sorğu göndərərək, gün

ərzində aparılmış əməliyyatları üzləşdirir. Hər hansı uyğunsuzluq aşkar olunduqda, bu barədə xidmət mərkəzi (və ya ekvayer bankı) məlumatlandırılır və aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlər görülür.

Sifarişçi POS-terminalların işlək vəziyyətdə olmasını təmin edir və hər hansı nasazlıq baş verdikdə, bu barədə bank ekvayeri (və ya xidmət mərkəzini) dərhal məlumatlandırır.

POS-terminalda nasazlıq baş verdikdə, bank ekvayer və ya sifarişçi (POS-terminal sifarişçinin mülkiyyətində olduğu halda) 5 (beş) iş günü müddətində POS-terminalın işlək vəziyyətə gətirilməsini təmin edir. POS-terminalın təmiri daha çox müddət tələb etdikdə, bank ekvayer və ya sifarişçi təsərrüfat subyektini yeni POS-terminalla təmin edir.

6. POS-terminalın qeydiyyatdan çıxarılması

Bank ekvayer aşağıdakı hallarda 3 (üç) iş günü müddətində POS-terminala verilmiş qeydiyyat nömrəsinin (nömrələrinin) ləğv edilməsi üçün elektron və ya kağız daşıyıcısında Vergilər Nazirliyinə müraciət edir:

- o sifarişçi ilə bank ekvayer arasında bağlanmış müqaviləyə xitam verildikdə;
- o POS-terminal yenisi ilə əvəz edildikdə (bu zaman yeni terminalın qeydiyyat məlumatları təqdim edilir);
- o sifarişçinin POS-terminal quraşdırılmış təsərrüfat subyektini ləğv edildikdə.

Vergilər Nazirliyi POS-terminala verilmiş qeydiyyat nömrəsinin ləğv edilməsi üçün bank ekvayerdən müraciət daxil olduqdan sonra 3 (üç) iş günü müddətində qeydiyyat nömrəsinin ləğv edir və banka məlumat verir.

Sifarişçi ilə bank ekvayer arasında bağlanmış müqaviləyə xitam verilməsi səbəbindən POS-terminal qeydiyyatdan çıxarıldıqdan sonra 3 (üç) iş günü müddətində sifarişçiyə yeni POS-terminalın quraşdırılması üçün bildiriş göndərilir.

Ümumiyyətlə, sifarişçi, eyni zamanda bir neçə bank ekvayerin xidmətindən istifadə edə bilər. Bundan əlavə, dövriyyəsi və yerləşdiyi ərazidən asılı olmayaraq, fərdi sahibkarlar və hüquqi şəxslər təsərrüfat subyektlərində POS-terminalın quraşdırılması üçün könüllü şəkildə bank ekvayerə müraciət edə bilərlər.

Qeyd: Sxemdə göstərilən müddətlər iş günləri kimi başa düşülməlidir

Nəzarət sualları:

1. Təsərrüfat subyektlərində quraşdırılan və istifadə edilən POS-terminallar hansı texniki tələblərə cavab verməlidir?
2. Sifarişçi POS-terminalın quraşdırılması üçün ərizə ilə birlikdə hansı sənədləri bank ekvayerə təqdim etməlidir?
3. Bank ekvayerlə sifarişçi arasında bağlanmış müqavilədə hansı məsələlər əks olunmalıdır?
4. Bank ekvayer hansı hallarda POS-terminala verilmiş qeydiyyat nömrəsinin (nömrələrinin) ləğv edilməsi üçün Vergilər Nazirliyinə müraciət edir?

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi;
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 4 oktyabr 2012-ci il tarixli 219 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi Qaydaları" və «POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənləşdirilməsi meyarları»;
3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasında ödəniş sistemlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 22.11.2005-ci il tarixli 1114 nömrəli Sərəncamı;
4. Azərbaycan Respublikasının "İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 30.09.2011-ci il tarixli 205-IVQD nömrəli Qanunu;

